

Több mint millió ember él a városban, de közülük sokan kikapcsolták tudatukból a Várat. Úgy köngylik el, mint alvó, beteg, kikapcsolt városrész.

A Vár él!

Nekivágunk a hegyoldalnak, a lépcsőkön megyünk fel a Várba. Hirtelen olyan lesz a kép, mint ha elszakadt filmszalag álló jelenet: dereng kezdet. Mintha hirtelen varázsszövő érintette volna: a Vár él!

A Szentháromság-téren vidám gyerekek hölgolyóznak. Új színlet a Várba. Haján, a próba mélyén élő emberek csemetéi, nem hölgolyóztak az utcán.

Röpkö a köveket... Eszük utcából a másikba megyünk. *Keves a lakó, mindenki ismeri egymást. Van valami vidékies ebben az egymáshoz mindn udáiban.*

Az új idők szele fúj a régi utcákban. Sok a tépett, megsebzett ház. A rongyos kövek mögül régi korok emléke villan elő.

Az Országház-utca 18—20. száma előtt megállunk. Most kezd újra éledni.

Fiatal szemüveges lány elgondolkozva jegyez blokkjába a két ház előtt. Komoly tudós arca van. Nem tévedünk, régész. A Várban folyó ásatások egyik vezetője.

Símgalja szemével az Országház-utca két szemeit házát.

— Gyönyörű — lelkeseedik.

Magyarázza, hogy itt és más annyi házbán, mely megsérült, előkerültek a régi kapuk, falak, alapépítmények. Ezen a két házban piros festék jelzi a középkori részeket. Később ráépítették a barokkot. Ezt lesodorta róla a háború. És kivillant a középkor.

Akik álmodoznak...

— Korhűen fogják rekonstruálni — mondja a tudós — a Várban az újjáépítés során a házakat. Minden ház korabeli arcát kapja vissza. Csodálatosan szép lesz a Vár az öt éves terv folyamán. Bár a 3 éves terv is sokat alkotott.

Na lám: a Vár él. 90 ezer köbméter törmelékét hordták le róla. Ezzel töltötték fel a Vármezőt. 828 ház volt a Várban, a háború után 4 maradt épségben. Ma már 660-at helyreállítottak, részben lakhatók.

(egyenes)

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Az újságíró újra felfedezi az új életre kelt Várat

Egik házon felírás: Espresso. Ez olyan anakronizmus, mint maga a tulajdonos: a hírhedt Abrecht, "fisherceg" és ősszámú felesége, Leibach Irén.

A nyelvi magyarázat: "ferség" "puha fészket" biztosít azoknak akik szeretnek az ő régi dicsőségeikről álmodozni.

Mert még akad a Várban ilyen embermaradvány. Mint az utolsó bölények a rengetegben, úgy hűzódnek meg házaikban. Időnként "kitörnek" az eszpresszóba.

Gróf Eszterházy Mór, két Szécheny, Hüvös Iván, egy Fesetics, Gombaszögi Frida nevét halljuk az "utolsó bölények" közül.

Munkásemberekről beszélgetünk róluk. Legintenek rájuk, mint régmúlt betegsége, mint rossz emlékre.

Bécsi kapu-tér 8 szám...

Megyünk tovább. Az új élet diadalát hirdeti az újjáépített Levéltár, az Állami Nyomda. A Tűzház építési munkái a Hódolmi Múzeum kincsei, szabadkőművesek, parazanciosok, gépek idéznek.

Időnként kázkunk az utcákban. Most a Fortuna-utcában vagyunk. Egyik házon felirat: *Általános iskola. Szép, vidító az új magyar címer. Ez is főúri palota volt hajdanában. Most nyomdászok, építők munkások gyerekei tanulnak benne. Lakások is vannak a palotában. Lakói nagyrésze az Állami Nyomda munkásai.*

Egymásután látunk épülő házakat. Emelkednek az új falak. A Nemzeti Bank háza modern arcvárást építet. Döngözök lakások. A Vár nemcsak ép, de átvette a munkaversenyek tempóját.

Bécsikapu tér 8. A házmaster-lakásban nagyon szívesen fogadlakhatók.

Ás: Szalendraj herros

Pondayait 1950 I. 24

(Hely) (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

nak. Mészáros bácsi, a házmaster régi várbeli, szívesen beszél róla. Ő az R-gárda parancsnoka. Régi elvtárs. A Fővárosi Körtészet munkása.
— Kötszerész, szobafestő, autószerelő, rendőrtiszt lakik itt — mondja Mészáros bácsi.

Preklé Jánosné néz be Fázik.
— Ezek a fene nagy paloták olyan hidegek, ridegek. Itt kaptam lakást, de szívesebben laknék másutt.

A Vár újabb arca villan elő Preklé szavaiból: *a panaszok. Az asszonyok Közért után sóhajtoznak. Nagy szükség lenne rá. Hűsért, zöldséget le kell menni a Széna téri piacra. Itt ott egy-két régi szatóciszlet van csak.*

— *Milyen a mindennapi élet a Várban?* — kérdezzük.

Megtudjuk, hogy az új lakók nagy része megszerette a Várat, főleg, akiknek gyerekeik van.

«Akadnak még...»

— *Ez a ház Eszterházy-palota volt — mondja Mészáros bácsi — félmillió holdja volt a grórnak...*

Preklé öntudatos asszony. Férje a honvédségnél autószerelő, a mai élet harcos embere.

— *Akad itt még reakciók — beszél. — De még mi asszonyok is felvettük el'énk a harcot. A Várban például a szülői munkaközösség küzd ellenük. Régi világbeli hivatalnokok is élnek itt. A nagyurak árnyékában jobban érezték magukat... Majd szoktatjuk, neveljük őket.*

Osztályozás

725091

Idő: 1950

Személy

Helyszám

Meglepetések, titkok, „várúrnő” és más érdekességek csokra az újjáépülő kerületeiben

Közel hajlik és úgy mondja: — *Tessék csak bemenni az Old Frenze eszpresszóba. Úgy hallik, hogy valami grófné a tulajdonos. Érdekeseket fog tapasztalni.*

Sok-sok emberrel beszélünk eddig: lássuk a Vár újabb arcát.

A Tancsics-utcában van az eszpresszó, közel a Bécsikapuhoz Nehéz, komor, tömör, vaspántos régi kapu a bejárata. *Csak csengetés után nyílik a kapu. Csengetünk. Nem nyílik... Hm... Újra csengetünk, többször... Nem nyílik...*

Vajjon micsoda varázsszóra nyílik meg a titkos ajtó e-é?

A «várúrnő» titka...

Most már keresni kezdjük a régi jó világ maradványait. Izgalmas, mint a detektív munka. Már Mészáros elvtárs is említette, most többen figyelmeztettek rá: nézzük meg mi van a Dísz-tér 11-ben. Ott él, ott maradt egy megcsontosodott «várúrnő». Az a hire, hogy gyűlöle gyűlöle a kicsap a palotája falainál.

Rögtök a Tancsics-utcat, hogy a Dísz-tér felé jussunk. Az Old Firenzétől öt házyira megállít a palotán elhelyezett két emléktábla.

«E házban szenvedett rabságot Kossuth Lajos 1837—1840. között.» — hirdeti az egyik tábla. A másikat Tancsics rabságának emlékére emelték.

Ebben az utcában is van iskola. Nemsokára új iskola nyílik az úriutca Haloni palotáján. A Várban már valamennyi iskolát helyreállították és újakat nyitnak.

Lassan haladunk a Dísz-tér felé. Gyérünk tovább. A Halászbástyát is kivájtották. Milyen szép a város innen!

Nemsokára belépünk a Dísz-tér 11-be.

Csodálatosan szép a palota. Lehet benne vagy negyven szoba. A földszinten benyitunk az első ajtón.

— A házmaster nátul van — utasít el egy barátságosan hang.

Benyitunk a házmeletakásba és — velünk szemben áll a «várúrnő».

Nagyon magas, testes fekete nő, 50 év körüli. Fehér orvosi köpenyben fűz a tűzhelyen. Riadt arcú szakácsnő l'bat boncol a konyhaasztalon. Faliszta vadászkatya habozik: megugason e?

A napköziben kiderül...

A házmezt kereselem.

— Én vagyok a ház... gondnok — feleli a «várúrnő».

— *Ki a palota tulajdonosa?* — kérdezzük.

— Egy részvénytársaság, — feleli a nő.

És hogy hívták ettől függetlenül... a tulajdonost?

— *Nem mondom meg!* — csattan a válasz.

Támadunk.

— Ön a tulajdonos!

— En??? Dehogy! Én egy asztalos lánya vagyok.

— Azt hallottam, hogy az Ön házában lévő napközi otthont Ön ki akarja rakni az utcára — csattan most az én hangom.

— Jöjjön! — kiáltja a «várúrnő».

Megyek... Az első emeleten van a napközi. Bertalan elvárszó az óvónő.

A «várúrnő» sziszegve rákiált:

— Ugye *nem én* vagyok a háztulajdonos! Ugye én sohasem akartam kirakni magukat!

Bertalanné halk és halározott:

— Ön a háztulajdonos! Mikor nem volt víz a napköziben, Ön nem adott a gyerekeknek vizet! Nagy kínnal a szomszéd házból kellett a vizet hordani.

A «házmeztelakás» kincsei

A «várúrnő» ránk néz. Elrohan. A középkorban pallóssal vágatná le a nyakunkat.

Többszörös milicmós fegyvergyáros, vezérigazgató volt a férje. Szolgák tucatjal testék gondolatait. Egyedül lakot ebben a hatalmas palotában. Pokollá teszi a napközi életét szkeafúrái-

val. A palota szinte fires. Két lakója van.

A napköziben alszanak a gyerekek... Pista apja kőműves... Annusé katonna... Karsesé nyomdász...

Aludjatok kedves gyerekek. Viggázunk álmodokra.

Bertalanné megszólal.

— Valamit kell ezzel az aszszonnyal tenni...

Visszamegyünk a «házmeztelakásba».

A «várúrnő» a lakásba vezet. Mintha a keleti mesék elevenednének meg. Négy szobát láok egy frontban, de löbb is van. Százereket érő korabeli antik bútorok, mesés keleti perzsák, porcellánok, ezüstök, kincsek, Múzeumi darabok. Tipikus «házmeztelakás»...

A «várúrnő» fölényesen rámnéz. Várja, hogy összeomlok a kincsek sugarától.

Otthagyjuk. Ez a nő sohasem fog megváltozni, sem megjavulni.

Indulunk vissza a városba. Amerre elhaladunk, látjuk, hogy a Vár újjáépül. A királyi palota — a tervek szerint — a tudományos művészet vára lesz. Helyreállítják a Mátyás-templomot is...

Lassan mögöttünk a Vár, ahol az új idők szele fúj a régi utcákon...

(gyenes)